

Osmanlı Tıp Eğitimi Tarihinde Yarım Kalmış Bir Teşebbüs: Selanik Tıbbiyesi

Elif GÜLTEKİN

Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İstanbul

E-posta: elifgultekin@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0002-3241-2347

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 16.04.2024 Kabul Tarihi / Accepted: 19.11.2024

ÖZ

GÜLTEKİN, Elif, **Osmanlı Tıp Eğitimi Tarihinde Yarım Kalmış Bir Teşebbüs: Selanik Tıbbiyesi**, CTAD, Yıl 21, Sayı 43 (Güz 2025), s. 741-782.

Bu çalışmanın amacı Osmanlı Devleti'nin modern tıp eğitimi tarihinde bugüne kadar bilinmeyen Selanik Tıbbiyesi projesini Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi belgeleri ışığında tanıtmaktır. Çalışmamız, Osmanlı Devleti'nin İstanbul dışındaki ilk tıp okulunu Şam'da açmasının hemen ardından Selanik'te de bir tıp okulu açmak üzere teşebbüste bulunduğunu göstermiştir. Daha önceki çalışmaların ortaya koyduğu gibi, Osmanlı Devleti'nin Şam'da yeni bir tıp okulu açmasının temel motivasyonu misyonerlerin bölgedeki etkinliğini kırmak ve ayrılıkçı hareketlerin gelişmesini engellemektir. Arşiv belgelerinin sunduğu verilere göre, Osmanlı Devleti'nin İstanbul dışında açmak için teşebbüste bulunduğu ikinci tıp okulu için Selanik'i seçmesinin de dönemin siyasi atmosferinde bölgedeki karmaşaya yönelik bir stratejik hamle olduğu anlaşılmaktadır. Ancak okulun planları hazırlanmış, masrafları hesaplanmış,

bütçesi planlanmış, mali kaynakları belirlenmiş, eğitim kadrosu ve müfredatı oluşturulmuş olmasına rağmen bu proje II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından oluşan ortamda hayata geçirilememiş ve Osmanlı modern tıp eğitimi tarihinin tozlu sayfaları arasında yarım kalmış bir hikâye olarak yerini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti'nde Tıp Eğitimi, Şam Tıbbiyesi, II. Abdülhamid, Balkanlar, İttihat ve Terakki Cemiyeti.

ABSTRACT

GÜLTEKİN, Elif, **An Incomplete Attempt in the History of Ottoman Medical Education: Thessaloniki Medical School**, CTAD, Year 21, Issue 43 (Fall 2025), pp. 741-782.

The purpose of this study is to introduce the previously unknown Thessaloniki Medical School project in the history of modern medical education in the Ottoman Empire, in light of documents from the Ottoman Archives of the Presidency of State Archives. Our study reveals that the Ottoman Empire, shortly after opening its first medical school outside Istanbul in Damascus, also attempted to establish a medical school in Thessaloniki. As previous studies have shown, the main motivation for opening a new medical school in Damascus was to counteract the influence of missionaries in the region and prevent the development of separatist movements. According to the data provided by archival documents, it is understood that the choice of Thessaloniki for the second medical school outside Istanbul was also a strategic move in response to the turmoil in the region during that period. However, despite the preparation of the plans, the calculation of expenses, budget planning, the identification of financial resources, and the formation of a teaching staff and curriculum, this project could not be realized in the environment following the declaration of the Second Constitutional Era, and it remains an unfinished story in the dusty pages of the history of Ottoman modern medical education.

Keywords: Ottoman Medical Education, Şam Medical School, AbdulHamid II, the Balkans, the Committee of Union and Progress.

Giriş

Osmanlı Devleti'nde tıp eğitimini modernleştirmek amacıyla 1827 yılında Tıphane-i Amire kurulmuş, ardından bu okulun hem ismi hem de eğitim içeriğinde çeşitli değişiklikler gerçekleştirilerek tıp eğitiminin niteliği zaman içinde yükseltilmeye çalışılmıştır. 1839 yılından itibaren Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane adıyla anılan modern tıp okulu orduya hekim ve cerrah yetiştirme amacı taşıdığından, 1867 yılında Osmanlı Devleti sivil halkın hekim ihtiyacını karşılamak üzere Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye adı ile sivil hekim yetiştirecek yeni

bir tıp okulu daha açmıştır. 1903 yılında ise İstanbul dışındaki ilk tıp okulu olan Şam'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye eğitim hayatına başlamıştır.

Yeni tespit ettiğimiz belgelere göre Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da ve Balkanlarda da sivil tıp okulları açma planı olduğu, Selanik'te açılması planlanan tıp okulu için önemli adımlar da atıldığı anlaşılmaktadır. Bu makalenin amacı, dönemin siyasi karmaşa ortamı nedeniyle gerçekleştirilemediğini düşünebileceğimiz Selanik Tıbbiyesi projesini tanıtmak ve tıbbiye tarihinin bugüne kadar bilinmeyen bir sayfasını aralamaktır. Çalışmanın verileri Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinden elde edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde İstanbul Dışında Tıp Okulları Açma Düşüncesinin Gelişimi

Osmanlı Devleti'nin İstanbul dışında açtığı ilk tıp okulu olan Şam Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyesi ismiyle maruf okul 1903 yılında açılırken bölgedeki misyonerlerin tıp eğitimi konusundaki etkinliklerini kırma güdüsü önemli bir etken olmuştu.¹ Zira Beyrut'ta Amerikan Board'a bağlı protestan misyonerler 1866 yılında, Fransız Cizvit misyonerler ise 1883 yılında birer tıp okulu açmışlardı. Osmanlı Devleti mezunlarına denklik sınavı uygulayarak bir süre bu iki okulun öğrenci çekmesini engellemeye çalıştı. Ancak Fransızlar 1897 yılında Osmanlı Devleti'nin Girit meselesi sırasında düştüğü diplomatik yalnızlığı fırsat bilerek, Osmanlı Devleti'ne destek taahhüdü karşılığında Beyrut'taki tıp okullarına denklik almayı başardılar. 1903 yılında ise Amerikan donanması Osmanlı sularında gövde gösterisi yaparak Amerikan Tıp Okulu'nun Osmanlı Devleti'nden diploma denkliği almasını sağladı.²

Diploma denkliği sorunu çözüldükten sonra, artık mezunların İstanbul'a giderek zorlu sınavları geçmek mecburiyetinde kalmayacak olması, öğrencilerin misyoner tıp okullarına daha fazla ilgi göstermesine yol açtı. Okullara Müslüman öğrencilerin de ilgisi artmıştı. Sultan II. Abdülhamid bu durumdan rahatsızlık

¹ Adil Baktıaya, "Bir Diploma Sorunundan Bir Diplomatik Soruna: Beyrut St. Joseph Tıp Fakültesi Zemininde Osmanlı Devleti İle Fransa'nın Meşruiyet ve Prestij Mücadelesi", *Nuran Yıldırım Armağan Kitabı*, Ed. Hakan Ertin, İnanç Özekmekçi, Betim, İstanbul, 2016, ss. 485-514; Kürşat Çelik, "Misyonerlerin Suriye'de Sağlık Alanındaki Faaliyetleri ile Şam Tıp Fakültesinin Açılmasına Dair Bir Rapor", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Cilt 8, Sayı 29, 2019, s. 139-164; Aslı Tuna, *Şam Mekteb-i Tıbbiyesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 1.

² Baktıaya 2016, agm., s. 502.

duyarak, Müslümanların misyoner okullarına kaydolmasını yasakladı ve böylece misyoner tıp okullarına gösterilen talebi engellemeye çalıştı.³

Ancak misyoner okullarına gitmesi yasaklanan öğrencilere alternatif eğitim imkânları sunmak gerekiyordu. Sultan, misyonerlerin faaliyetleri hakkında kendisine 1891 yılından beri sunulmakta olan layihalardan dolayı bu ihtiyacın farkındaydı. Bu nedenle daha ilk layihaların sunulduğu dönemde Şam veya Halep'te bir tıp okulu açılması gündeme gelmişti. Layihalarda, misyoner tıp okullarının sadece bir eğitim kurumu olmadığına, öğrencilere muzır fikirlerin telkin edildiğine dikkat çekiliyor, bölgede Osmanlı Devleti'ne ait bir tıp okulu açılarak öğrencilerin misyoner okullarına rağbetinin azaltılabileceği ve gençlerin ayrılıkçı, isyana teşvik edici söylemlerden uzak tutulabileceği vurgulanıyordu. Açılacak okuldan mezun olanlar yine bu bölgede görev yaparak, bölgenin tabip ihtiyacının giderilmesine de katkı sağlayacaklardı. Zaten layihalarda, misyonerlerin Suriye ve Lübnan bölgesinde varlıklarını uzun süredir koruyabilmelerinin başlıca nedeni de bölgedeki sağlık hizmetlerinin yetersizliği olarak gösteriliyordu.⁴

Şam veya Halep bölgesinde bir tıp okulu açma düşüncesi maarif bütçesinin yetersizliği nedeniyle bir süre hayata geçirilemedi. Ancak 1903 yılından sonra hem Amerikan Tıp Okulu'nun hem de Fransız Tıp Okulu'nun diploma denklik sorunu ortadan kalkınca, bölgede Osmanlı Devleti'ne ait bir tıp okulunun açılması iyiden iyiye zaruri hale geldi.⁵ Bu nedenle Sadaret makamı Maarif Nezareti'ne bir tezkire yazarak tıp okulunun açılması için gereken mali kaynağı temin edeceklerini, diğer hususların da Maarif Nezareti tarafından çözülmesini istedi.⁶

Sadaret, açılacak tıp okulu için gereken masrafları çeşitli tasarruf tedbirleri ile karşılamayı planlamıştı. Buna göre Rumeli'de açılacak idadilerde muallim olarak askeri zabitanadan seçilecekler görev yapacak, muallim maaşından tasarruf sağlanacaktı. Ayrıca Şam, Bağdat, Erzincan, Erzurum, Halep, Edirne, Bursa, Manastır, Selanik gibi ordu ve fırka merkezlerindeki müfettiş sayısı sınırlandırılacaktı. Yine Suriye Vilayetinde kurulması planlanan okulda, Şam ve Halep'teki askeri tabiplerden uygun olanlar muallimlik yapacak ve eğitici

³ Halil Özçeçen, "20. Yüzyılı Karşılarken Osmanlı Devleti'nde Yabancı Okulların Denetimi Sorunu ve Protestan Okulları Örneği", *Diyalektolog*, Sayı 23, 2020, s. 1-29.

⁴ Kürşat Çelik, agm., 139-164; Baktıaya, agm., s. 485-514; *Devlet Arşinleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yıldız Perakende Evrakı, Başkıtabet Dairesi Maruzatı*, BOA Y.PRK.MF, 2/22.

⁵ Baktıaya, agm., s. 512.

⁶ *Devlet Arşinleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Bâbüâli Evrak Odası Evrakı, Bâbüâli Evrak Odası (BEO)*, 2010/150730, 1 Zilhicce 1320 [1 Mart 1903]; BOA, *Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y.MTV)*, 294/79, 26 Zilhicce 1324 [10 Şubat 1907].

maasından tasarruf edilecekti. Tüm bu tasarruf kalemlerinin yanında İstanbul'daki Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin Haydarpaşa'da inşa edilmekte olan yeni binada Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye ile birleştirilmesi planlanmış, böylece elde kalacak Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye bütçesinin de Suriye Vilayetinde ve daha sonra Bursa, Edirne ya da İzmir'de açılması planlanan tıp okulları için kullanılması düşünülmüştü.⁷

Çeşitli mütalaalar sonrasında Suriye Vilayetindeki tıp okulunun Şam'da açılmasına karar verildi. Ancak okulun açılması için gereken meblağ, Sadaret makamının daha önce öngördüğü kalemlerden temin edilemedi. Tahsisi mümkün olmayan mali kaynaklardan biri, İstanbul'daki sivil ve askeri tıbbiyelerin Haydarpaşa'da inşa edilmekte olan yeni binada tek çatı altında birleştirilmesiyle elde kalması hesaplanan sivil tıbbiye bütçesiydi. Planları Mimar Alexandre Vallauray (1850-1921) ve Raimondo d'Aranco (1857-1932) tarafından çizilen ve temelleri 1895 yılında atılan Haydarpaşa tıbbiyesinin iç tasarımını yapmak üzere Sultan II. Abdülhamid'in danışmanlık aldığı Dr. Robert Rieder, bu iki okulun buradaki binada beraber eğitim almalarını uygun bulmamıştı. Rieder, Haydarpaşa'daki yeni tıp okulu binasına askeri tıbbiye ve askeri tıp lisesinin taşınmasını istemişti.⁸ Bu nedenle askeri tıbbiye 1903 yılında Haydarpaşa'ya taşındığında, sivil tıbbiye eğitimini Kadırga'daki binasında sürdürüyor, kendilerine tahsis edilen bütçe de ödenmeye devam ediyordu. Daha sonra Şam tıbbiyesinin masrafları için gereken meblağın, zebhiye vergilerinin tahsisi ile karşılanması yoluna gidildi. Zebhiye vergisi devletin kesilecek hayvanlar karşılığında aldığı bir vergiydi. Suriye, Irak, Lübnan bölgelerinden toplanan zebhiye vergilerinin Şam tıbbiyesinin masrafları için kullanılmasına karar verildi. İlerleyen dönemlerde ise zebhiye vergisinin Anadolu'ya da yaygınlaştırılması ve buradan elde edilecek gelirin Anadolu'da açılması planlanan tıp okulları için kullanılması planlanmıştı.⁹

Şam Tıbbiyesi'nin inşa edileceği yer olarak ise Şam Hamidiye Hastanesi bahçesi belirlendi. Böylece okulun ihtiyacı olan eğitim hastanesinin ayrıca inşa edilmesine gerek kalmayacaktı.¹⁰ Ancak okulun inşasının uzun zaman alacağı göz önünde bulundurularak, inşaat tamamlanıncaya değin eğitimin

⁷ BOA, BEO, 2010/150730, 1 Zilhicce 1320 [1 Mart 1903]; BOA, Y.MTV, 294/79, 26 Zilhicce 1324 [10 Şubat 1907].

⁸ Elif Gültekin, "Haydarpaşa Tıbbiyesinin Geçirdiği İç Mekân Dönüşümleri (1895-1903)", *History Studies*, Cilt 14, Sayı 4, 2019, s. 1206; BOA, Y.MTV, 294/79, 26 Zilhicce 1324 [10 Şubat 1907].

⁹ BOA, BEO, 2077/155770, 29 Safer 1321 [27 Mayıs 1903]; BOA, BEO, 2098/157313, 27 Rebiülevvel 1321 [23 Haziran 1903]; BOA, BEO, 2099/157372, 28 Rebiülevvel 1321 [24 Haziran 1903].

¹⁰ BOA, BEO, 2099/157372.

ertelenmemesi için, geçici olarak kullanılmak üzere bir konak kiralandı ve Şam Tıbbiyesi kiralanan bu konakta eğitime 31 Ağustos 1903 tarihinde başladı. Okulun kendi binasına taşınması ise ancak 1914 yılında mümkün oldu.¹¹

Gerçekleşememiş Bir Teşebbüs: Selanik Tıbbiyesi

Şam'da kurulan Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eğitime başlamasından birkaç yıl sonra Osmanlı Devleti'nin yeni bir tıp okulu daha açmak üzere harekete geçtiği arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.¹² Daha önce diğer bazı vilayetlerde açılması tasarlanan tıp okullarının ilki için Balkanlar tercih edilmişti. Sadaret, 29 Şubat 1906 tarihinde Rumeli Vilâyet Müfettişliğine bir şifre göndererek, vilâyât-ı selâse olarak bilinen Selanik, Manastır ve Kosova'dan birinde, muallimleri devlet tarafından atanmak ve diğer masrafları belediye dairelerinin gelirlerinden karşılanmak üzere, yeni bir tıp okulu tesisinin mümkün olup olmadığı hakkında bilgi istedi.¹³ İlgili müfettişlik bir telgrafname ile cevap vererek, Şam'daki tıbbiyenin kuruluş masrafları ile idame olarak yıllık harcamalarının ne kadar olduğu bilgisi kendilerine iletirse görüş bildirebileceklerini söyledi. Bunun üzerine Sadaret, Maarif Nezareti'nden bu bilgileri talep etti.¹⁴

Rumeli Vilâyet Müfettişliğinin talebi üzerine Şam tıbbiyesinin kuruluş ve idame masrafları hakkında ayrıntılı bilgilendirme 29 Mart 1906 tarihinde kendilerine ulaştırıldı. Rumeli Vilâyet Müfettişliği, Selanik'te bir tıp okulu açılmasının hem bölge halkı için çok önemli bir hizmet olacağını hem de her sene tıp tahsili için Avrupa ülkelerine giden gençlerin buralarda dini ve milli duygularını yitirerek dini ve siyasi karşıtlıklarla geri dönmelerinin engelleneceğini düşünüyordu. Bu nedenle Müfettişlik, kendilerine Şam tıbbiyesinin maliyeti hakkında bilgilendirme yapıldıktan hemen sonra Selanik'te açılması tasarlanan tıp okulu için maliyet hesaplaması yapmak üzere, askeri ve sivil tabiplerin de yer aldığı bir komisyon kurdu. Komisyon, Selanik tıbbiyesinde eğitimin beş yıl olmasını uygun bulurken, okulun maliyet hesabı için Şam tıbbiyesinin masrafları üzerinden bir kıyasa gitti. Kendilerine iletilen bilgiye göre Şam tıbbiyesinin senelik 800.000 kuruş daimî gideri bulunmaktaydı. Mezkûr 800.000 kuruş sınıflar teşekkül ettikçe ödenmişti. Okulun inşa ve kuruluş masrafı olarak ise lüzum görüldükçe harcanmak üzere bir seferlik 3.000.000 kuruş tahsis edilmişti. 3.000.000 kuruşun bir kısmı mektebin eğitime geçici olarak başladığı hanenin kirası, tamiri, tefrişi ve tesisatı için, 380.000 kuruş Avrupa'dan getirtilen fizik alet

¹¹ Tuna, *age.*, s. 99.

¹² BOA, Y.MTV, 213/205, 27 Zilhicce 1318 [17 Nisan 1901].

¹³ BOA, BEO, 2771/207812, 2 Muharrem 1324 [26 Şubat 1906].

¹⁴ BOA, BEO, 2770/207683, 4 Muharrem 1324 [28 Şubat 1906].

ve edevatı için, 1.000.000 kuruşu mektebin asıl binasının inşası için harcanmıştı (bk. *Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5*).¹⁵

Komasyon, Selanik'teki okulun tesis ve inşa masraflarının bu verilere göre belirlenebilmesi için öncelikle belediye mühendisi Menekşe Efendi'ye tasarlanan okulun özelliklerini tarif ederek bir proje çizdirdi.¹⁶ Projede gösterildiği üzere mektep binası tüm müştemilatıyla beraber 3.000 arşın olacak ve okula bağlı olarak yapılacak 50 yataklı uygulama hastanesiyle beraber 12.750 liraya inşa edilecekti. Mektebin avlu duvarları, botanik bahçesi, demir parmaklıklar, lağım ve saire masrafı ise 1.250 lira olarak hesaplanmıştı. Bu hesaba göre mektebin toplam inşa maliyeti 14.000 lira olacaktı. Mektebin içine kurulacak olan kütüphane, müze, hikmethane, mikrobiyoloji ve histoloji laboratuvarları, kimyahane ve teşrihane için gerekli alet ve edevat, çeşitli kitaplar, mektebin kalorifer tesisatı için döşenecek gaz ve su borularının maliyeti ise 5.600 lira tutuyordu. Mektebin inşaatı tamamlanınca dek eğitimin sürdürülmesi için iki sene müddetle kiralanacak yerin kira bedeli ise 500 lira idi. Tüm masraflar göz önünde bulundurulduğunda Selanik tıbbiyesinin kuruluş maliyeti için yaklaşık 20.000 liraya ihtiyaç bulunuyordu (bk. *Tablo 9*).¹⁷

Komasyon, mektebin senelik daimî masraflarını da hesaplamıştı. Buna göre, tedrisat süresi 5 sene olarak belirlenen okulda okutulacak dersler için 18 muallim, 7 muavin ve 1 ebe görev yapacaktı. Bu dersler önemine göre üç dereceye ayrılmış, maaşları da buna göre belirlenmişti. Önem derecesine göre birinci sınıf olarak değerlendirilen 3 muallimin her birine aylık 25 lira, ikinci sınıf olarak değerlendirilen 4 muallimin her birine 16 lira, üçüncü sınıf olan 11 muallime 12 ve muavinlerle ebeye seyyanen 10 lira maaş uygun bulunmuştu. Bu hesaba göre eğitim kadrosunun yıllık maaş toplamı 4.212 lira tutuyordu. Okulda istihdamı gerekli müdür, kâtip, hafız-ı kütüb, mubassır ve hademeye ise yıllık toplam 1.014 lira ödenecekti. 50 yataklı seririyathane için gereken 2.000 liranın da dâhil edilmesiyle mektebin yıllık daimî giderinin yaklaşık 8.000 lira olacağı hesaplanmıştı (bk. *Tablo 10*). Bu maliyetin 1000 lirasının vilâyât-ı selâse devâir-i belediyesinden, 1000 lirasının Maarif bütçesinden, 3.000 lirasının Selanik Hamidiye Hastanesi için düzenlenen piyango tertibinden, 3.000 lirasının ise Hazine-i Celile-i Maliyeden temin edilebileceği belirtilmişti.¹⁸

¹⁵BOA, *Teftişat-ı Rumeli Evrakı (Rumeli Müfettişliği), Sadaret Evrakı (TFR.LA)*, 30/2963, 10 Rebiulahir 1324 [3 Haziran 1906].

¹⁶İlgili belgede padişaha sunulduğu belirtilen bu proje görseli dosyanın içinden çıkmamıştır.

¹⁷BOA, *TFR.LA*, 30/2963, 10 Rebiulahir 1324 [3 Haziran 1906].

¹⁸BOA, *TFR.LA*, 30/2963, 10 Rebiulahir 1324 [3 Haziran 1906].

Komisyon, okulun inşa edileceği mahal hakkında da görüş bildirmişti. Buna göre, Selanik tıbbiyesinin mekteb-i idadının geniş bahçesinin yukarı kısmına ya da bu bahçenin tam karşısında kalan ve padişah mülkü olan boş arsaya inşa edilmesi tavsiye ediliyordu. Özellikle bahsi geçen boş arsa, öğrencilerin uygulamalar için sık sık gitmek durumunda oldukları Selanik Hamidiye Hastanesi'ne yakın olması ve şehrin o bölgesinin de terakki etmesine katkı sağlayabileceği gerekçesiyle daha uygun görülmüştü. Bu arsa uygun bulunmazsa mekteb-i idadi bahçesindeki alanın da uygun olduğu belirtilmişti.¹⁹

Komisyon, Şam tıbbiyesinin masrafları ile mukayese edilerek 1.176.500 kuruş olarak hesaplanan (bk. *Tablo 8, Tablo 16*) Selanik tıbbiyesi inşa ve tesis masraflarının oldukça makul olduğunu düşünüyordu. Okulun muallim ve müdür maaşları devlet tarafından ödenecek, memur ve hademe maaşları ile okulun ısınma, aydınlanma, mutfak, kira ve seririyat hastanesi masrafları ise belediye daireleri tarafından karşılanacaktı (bk. *Tablo 14*). Ancak belediye dairelerinin ödemesi gereken ve beşinci senede 372.000 kuruşa ulaşacak olan meblağın vilâyât-ı selâse belediyelerince karşılanması mümkün değildi. Zira gazhane vergileri artık Hazine-i Celile'ye aktarıldığından belediyelerin gelirleri azalmıştı ve Selanik tıbbiyesi için 200.000 kuruştan fazla tahsis etmelerine imkân yoktu. Bu nedenle komisyon bir tahkikat yaparak mezkûr 200.000 kuruşun hangi belediye dairesinden ne nispette alınabileceği hususunda bir evrak tanzim etti (bk. *Tablo 15*). Ayrıca daimî masrafların tamamlanması için geriye kalan 100.000 kuruşun hazineden ödenebileceğini, eğer bu mümkün olmazsa Maarif varidatından vilayetlere terk edilen meblağdan tesviye edilebileceğini önerdi. Ne var ki böyle bir durumda okulun açılmasına yönelik teşebbüs gecikecekti.²⁰

Belediye varidatından ödenebileceği söylenen 200.000 kuruş beş senede 1.500.000 kuruşa ulaşacağından, beş senelik ödemesi 1.015.300 kuruş olarak hesaplanan inşa ve tesis maliyetine 484.700 kuruş aktarılabilirdi. Bu hesaba göre tesisat ve inşaat masrafı için ayrıca tedariki lazım gelen karşılığın miktarı 691.800 kuruşa inmekteydi. Bu meblağın ise ortaya çıkacak eserin ulvî mahiyeti ve ortaya çıkaracağı maddi ve manevî büyük yararları sebebiyle devlet hazinesinden ödenmesine izin verileceği umulmaktaydı. Komisyonun raporunda okulun tesisi için öngörülen masrafların ayrıntılı dökümü ise tablolar halinde paylaşılmıştı (bk. *Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13*).²¹

Rumeli Vilâyât-ı Selâse Müfettişliğinden gönderilen cevap Meclis-i Vükela'ya sevk edildi ve ilgili evraklar konu hakkında gerekli tahkikatın yapılması için 20

¹⁹BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiulahir 1324 [3 Haziran 1906].

²⁰BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiulahir 1324 [3 Haziran 1906].

²¹BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiulahir 1324 [3 Haziran 1906].

Haziran 1906 tarihinde Maarif Nezareti'ne iletildi.²² Maarif Nezareti'nin değerlendirmesi ise Sadrazamlığa ancak 20 Temmuz 1909 tarihinde ulaştırıldı. Maarif Nezareti incelediği belgelerde, Selanik'te beş sınıflı ve gündüzlü olarak kurulması planlanan tıp okulunun müdür, muallimler ve kâtip maaşı için senelik 451.200 kuruş, hademe maaşı ve devamlı masraflar için senelik 317.100 kuruş, inşa ve tesis masrafları için dört senede harcanmak üzere 1.176.500 kuruş gerektiğini; devamlı masrafların 200.000 kuruşunun belediye daireleri gelirlerinden, 100.000 kuruşun vâridât-ı maariften vilayetlere terk edilen meblağdan ve geriye kalan 451.200 kuruşun da Hazine-i Celile'den tesviyesinin; inşa ve tesisi masrafları için ise 5 senelik devamlı masraflardan edilecek tasarruf ile 484.700 kuruş temin edilebileceği ve kalan 691.800 kuruşun da aynı şekilde Hazine-i Celile'den ödenmesinin teklif edildiğini görmüştür. Ardından tablodaki müdür, muallim ve memur maaşları tahsisatı, daimî masrafların miktarı ve Şam tıbbiyesinin tahsisatı ile bir mukayese gerçekleştirerek bazı düzeltme önerilerinde bulundu. Buna göre ilgili maaşlardan 111.000 kuruş ve daimî masraflardan 105.000 kuruş, toplamda senelik 216.000 tasarruf edilebilecek ve bu durumda Maarif Nezareti tarafından bölgedeki okulların kullanımı için vilayetlere gönderilmekte olan 100.000 kuruşun tıbbiyesinin masraflarına kaydırılmasına gerek olmayacaktı. Ancak belediye vâridâtından ve Maarif Nezareti'nden her sene ödenmesi kararlaştırılan 300.000 kuruşun beş seneliğinden tasarruf olunarak bu meblağın mektebin inşa ve tesisi için harcanması halinde, Müfettiş'in tahriratında beyan edilen 484.700 kuruş 307.680 kuruşa inecek ve bu hesaba göre inşa ve tesis masrafı için ayrıca tedariki lazım görülen 691.800 kuruşa bir defaya mahsus 177.020 kuruş ilave edilmesi gerekeceğinden, 868.820 kuruşa çıkacak inşa ve tesis masrafı ile 350.400 kuruş olan daimi masraf Hazine-i Celile'den ve daimi masrafların geri kalan 201.900 kuruşunun da belediye daireleri varidatından tesviyesi yeterli olacaktı. Eğer Maarif Nezareti'nin bu düzeltme önerileri uygun görülmezse, Vilâyât-ı Selâse Müfettişliğinden gönderilen tabloda beyan olunan maaşlar ile masrafların ve Maarif gelirlerinden istenen senelik 100.000 kuruşun, Maarif Nezareti'nin masraflarına karşılık olarak Dersaadet'ten ayrılan belirli bütçeye hâle getirilmemek üzere, yazışmalarda belirtildiği şekilde mahallerine terk edilmiş olan maarif hissesi ve zebhiye vergilerinden ödenmesi gerekecekti. Tüm bunların yanında Maarif Nezareti Selanik'te bir tıp okulu açılmasını ve bu iş için 1326 (M. 1909) yılı bütçesine gerekli tahsisatın konmasını uygun bulmuştu.²³

Selanik tıbbiyesinin hayata geçirilebilmesi için alınan kararların Selanik vilayetine iletilmesi gerekiyordu. Ancak II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin

²² BOA, BEO, 2854/214011, 27 Rebiulahir 1324 [20 Haziran 1906].

²³ BOA, BEO, 3603/270172, 4 Recep 1327 [22 Temmuz 1909].

ardından Vilâyet-i Selâse Müfettişliği ilga edilmiş, kurumun evrakları Bâb-ı Âli'ye nakledilmişti.²⁴ Bu nedenle Selanik valisi, tıbbiyenin açılması için atılmasına karar verilen adımlardan haberdar değildi. Selanik Valisi, konuyu takip edebilmek için Dâhiliye Nezareti'ne 18 Kasım 1909 tarihinde yazı yazarak, Selanik tıbbiyesi ile ilgili yazışmaların bir kopyasının Sadrazamlık makamından temin edilerek kendilerine ulaştırılmasını istedi. İlgili belgelerin kopyası 27 Kasım'da Selanik valisine iletilti.²⁵ Ne var ki, II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi ile ortaya çıkan siyasi karmaşa ortamında ve kısa süre sonra yaşanan Balkan Savaşları nedeniyle Selanik'te açılması tasarlanan tıbbiye gerçekleştirilememiş bir hayal olarak kaldı.

Tartışma ve Sonuç

Osmanlı Devleti, İstanbul dışında ilk tıp okulunu Şam'da kurarken, bölgedeki sağlık hizmetleri ve tıp eğitiminde misyonerlerin etkisini kırmak güdüsüyle hareket etmişti. Böylece halkın ihtiyaç duyduğu sağlık ve eğitim imkânlarını devlet eliyle ulaştırmayı, misyonerlerin bu alanlardaki boşlukları doldururken bölücü ve yıkıcı faaliyetlerde bulunmasını önlemeyi hedeflemişti.

Osmanlı Devleti'nin İstanbul dışında ikinci bir tıp okulu kurmak için Rumeli'den bir yer seçmesinde de dönemin siyasi koşullarının etkili olduğunu düşünmek mümkündür. Bilindiği gibi 1878 yılında imzalanan Berlin Antlaşması, Rumeli topraklarını reform yapılması şartı ile Osmanlı Devleti'ne bırakmıştı. Rumeli topraklarında istenilen ıslahatlara Sultan II. Abdülhamid, Avrupa güç dengelerinden faydalanarak mümkün olduğunca direndi. Ancak 1900'lü yılların başında Büyük Güçler, Rumeli'de talep edilen reformlar yapılmazsa askeri müdahalede bulunacakları yönünde tehditlerde bulununca, yaptırım gücünü kaybetmiş durumdaki Sultan II. Abdülhamid Kasım 1902'de "Rumeli Vilayetleri Hakkında Talimat"ı yayınladı. Talimat metninde Balkanlardaki Osmanlı topraklarında bir Umumi Müfettişlik kurulacağı, bölgedeki jandarma, polis ve mahkeme memurlarının Müslüman ve Hristiyanlardan teşekkül edeceği ilan ediliyordu. Bu çerçevede Selanik, Kosova ve Manastır vilâyetlerinin umumi müfettişliği "Vilâyet-i Selâse Müfettişliği" ismiyle 8 Aralık 1902 tarihinde Selanik merkezli olarak faaliyete geçti. Bir çeşit idari özerklik demek olan Müfettişlik II.

²⁴ Hasip Saygılı, "Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Müfettişliği Döneminde (1902-1908) Rus Diplomatik Misyonlarının Bulgar Komitacıları ile İlişkileri", *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 2014, s. 197-226.

²⁵ BOA, *Dâhiliye Nezareti, Mubaberat-ı Umumiye İdaresi* (DH.MUI), 43/63, 7 Zilhicce 1327 [20 Aralık 1909].

Meşrutiyetin ilanından sonra ilga edilene değin bölgedeki halkın memnuniyetini arttırmak ve devlete bağlılığını korumak üzere çalışmalarda bulundu.²⁶

Rumeli Vilâyât Müfettişliği, kendilerine Vilâyât-ı Selâse'den birinde bir tıp okulu açılması düşüncesi iletildiğinde bu teşebbüsü de bölge halkı için çok önemli bir hizmet olarak değerlendirmiş, Avrupa ülkelerinin bitmek bilmeyen ıslahat talepleri ve kışkırtmaları nedeniyle bölgede çıkan huzursuzluklara bir çözüm olarak halkın memnuniyetini arttırma fırsatı olarak görmüştür.

Öte yandan Rumeli Vilâyât Müfettişliği, bölgede açılacak bir tıp okulu sayesinde, her sene tıp tahsili için Avrupa ülkelerine giden gençlerin buralarda dini ve milli duygularını yitirerek dini ve siyasi karşıtıklarla geri dönmelerinin engellenebileceğine de dikkat çekmiştir. Bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nin Selanik'te bir tıp okulu açmak üzere harekete geçtiği 1906 yılı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin nüvesi olan Jön Türklerin Selanik'te teşkilatlanmaya başladığı yıldır. İttihat ve Terakki Cemiyeti, Sultan II. Abdülhamid'in yönetim tarzını despotik bulduğundan 1876 Anayasasının tekrar yürürlüğe girmesi için 1889 yılından itibaren mücadele yürüten ve tıp okumak için yurt dışına, özellikle Paris'e gitmiş bazı talebelerin öncülüğünde kurulmuş bir topluluktur.²⁷

Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, Osmanlı Devleti'nin Selanik'te bir tıp okulu açma teşebbüsünü, Avrupa ülkelerinin bitmek bilmeyen ıslahat talepleri ve kışkırtmaları nedeniyle bölgede çıkan huzursuzluklara bir çözüm olarak halkın memnuniyetini arttırmaya katkı sağlamak ve talebelerin tıp okumak için yurtdışına gidip oralardan ayrılıkçı fikirlerle geri dönmelerini engellemek amacıyla gerçekleştirilen stratejik bir hamle olarak değerlendirmek mümkündür.

²⁶ Mustafa Alkan, "Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Umûmî Müfettişliği (1902-1908)", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt13, Sayı 1, 2015, ss. 242-255; Kemal Beydilli, "II. Abdülhamid Devrinde Makedonya Meselesine Dair", *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı IX, 1989. s. 86; Sacit Kutlu, *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, ss. 201-202.

²⁷ Selim İlkin, İlhan Tekeli, "İttihat ve Terakki Hareketinin Oluşumunda Selânik'in Toplumsal Yapısının Belirleyiciliği", *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi*, (Editör: Osman Okyar-Halil İnalçık), Ankara, 1980, s. 351-382.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İstanbul

Babıâli Evrak Odası (BEO), 2010/150730. ; 2077/155770. ; 2098/157313. ;
2099/157372. ; 2770/207683. ; 2771/207812. ; 2854/214011. ;
3603/270172.

DH.MUI, 43/63.

TFR.I.A, 30/2963.

Y.MTV, 213/205. ; 294/79.

Y.PRK.MF, 2/22.

Kitaplar ve Makaleler

ALKAN Mustafa (2015) Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Umûmî Müfettişliği (1902-1908), *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt13, Sayı 1, s. 242-255.

BAKTİAYA Adil (2016) Bir Diploma Sorunundan Bir Diplomatik Soruna: Beyrut St. Joseph Tıp Fakültesi Zemininde Osmanlı Devleti İle Fransa'nın Meşruiyet ve Prestij Mücadelesi, *Nuran Yıldırım Armağan Kitabı*, (ed.) Hakan Ertin, İnanç Özekmekçi, Betim, İstanbul, s. 485-514.

BEYDİLLİ Kemal (1989) II. Abdülhamid Devrinde Makedonya Meselesine Dair, *Osmanlı Araştırmaları*, Sayı IX, s. 77-99.

ÇELİK Kürşat (2019) Misyonerlerin Suriye'de Sağlık Alanındaki Faaliyetleri ile Şam Tıp Fakültesinin Açılmasına Dair Bir Rapor, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Cilt 8, Sayı 29, s. 139-164.

GÜLTEKİN Elif (2019) Haydarpaşa Tıbbiyesinin Geçirdiği İç Mekân Dönüşümleri (1895-1903), *History Studies*, Cilt 14, Sayı 4, s. 1205-1221.

İLKİN Selim – TEKELİ İlhan (1980) İttihat ve Terakki Hareketinin Oluşumunda Selânik'in Toplumsal Yapısının Belirleyiciliği, *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi Bildirileri*, (Editör: Osman OKYAR-Halil İNALCIK), Ankara.

KUTLU Sacit (2007) *Milliyetçilik ve Emperyalizm Yüzyılında Balkanlar ve Osmanlı Devleti*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ÖZEÇOĞLU Halil (2020) 20. Yüzyılı Karşılarken Osmanlı Devleti'nde Yabancı Okulların Denetimi Sorunu ve Protestan Okulları Örneği, *Diyalektolog*, Sayı 23, s. 1-29.

SAYGILI Hasip (2014) Hüseyin Hilmi Paşa'nın Rumeli Müfettişliği Döneminde (1902-1908) Rus Diplomatik Misyollarının Bulgar Komitacıları ile İlişkileri, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, s. 197-226.

TUNA Aslı (2018) *Şam Mekteb-i Tıbbiyesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Ekler

Esmâ-ı Memuriyet-i Maaşât	Şehrîsi	Senevîsi	İcmâli
Müdürün maaşı	3.000	36.000	
Ders nezareti	1.000		
Muhasebeci	800		
Tahrîrât kalemi	500		
Cerrah	600		
Eczacı	400		
Âlât ve edevât-ı kimyeviye muhafızı	300		
Anbar memuru	250		
Depo memuru	250		
Hâfız-ı kütüb ve müze memuru	250		
İmam	200		
Yekûn	4.550	54.600	

Tablo 1 - Şam Tıbbiyesinin Kuruluş ve İdame Masrafları²⁸

²⁸ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 4.

Muallim Maaşları				
Birinci sene	Haftada ders-i saat	Şehrîsi	Senevîsi	İcmali
Ulûm-ı dîniye muallimi	1	150		
Türkçe muallimi	4	400		
Fransızca muallimi	6	600		
Hikmet muallimi	4	200		
Kimya muallimi	4	1.200		
Tabakât muallimi	1	300		
İkinci sene	Haftada ders-i saat	Şehrîsi	Senevîsi	İcmali
Ulûm-ı dîniye muallimi	1	50		
Türkçe muallimi	2	200		
Fransızca muallimi	4	200		
Teşrih muallimi	4	1.200		
İlm-i ensâc muallimi	2	600		
Kimya ve ispençiyâri muallimi	4	1.200		
Nebâtât	3	900		

Üçüncü sene	Haftada ders-i saat	Şehrîsi	Senevîsi	İcmali
Ulûm-ı dîniye muallimi	1	50		
Türkçe muallimi	2	100		
Fransızca muallimi	3	100		
Teşrih muallimi	2	900		
İlm-i ensâc muallimi	2	600		
Fizyoloji muallimi	4	1.200		
Nakl olunmuştur	Yekûn	12.150	90.600	
Hayvanât muallimi	2	900		
Tahlîl-i Kimyevî muallimi	2	600		
Dördüncü sene	Haftada ders-i saat	Şehrîsi	Senevîsi	İcmali
Türkçe muallimi	1	50		
Fransızca muallimi	2	100		
Müfredât-ı tıb ve tedâvi muallimi	4	1.200		
Emrâz-ı umûmî tatbikâtı tedavi muallimi	2	600		
Ameliyât-ı cerrahiye	5	1.500		

muallimi				
Hıfzıssıhhat muallimi	3	900		
Emrâz-ı umumiye muallimi	3	900		
Beşinci sene	Haftada ders-i saat	Şehrîsi	Senevîsi	İcmali
Emrâz-ı dâhiliye	2	600		
Emrâz-ı etfâl	1	300		
Emrâz-ı hâriciye	2	1.000		
Teşrih-i marazi	2	600		
Fenn-i kîbâle	2	600		
Bakteriyoloji	4	1.200		
Seririyât-ı dâhiliye ve seririyât-ı hâriciye		2.500		
Altıncı sene	Haftada ders-i saat	Şehrîsi	Senevîsi	İcmali
Emrâz-ı dâhiliye	2	600		
Emrâz-ı etfâl	1	300		
Emrâz-ı hâriciye	2	1.000		
Teşrih-i marazi	2	600		
Fenn-i kîbâle	2	600		

Bakteriyoloji	4	1.200		
Tarih-i tıp ve vezâif-i etıbbâ	1	1.100		
Tıp kanunu	2	700		
Seririyât-ı dâhiliye ve seririyât-ı cerrâhiye		2.500		

Tablo 2: Şam Tıbbiyesinin Muallim Maaşları,²⁹

Muavinler	Şehrîsi	Senevîsi	İcmâli
Kimyâ muallim muavini	1.000		
Hikmet muallim muavini	1.000		
Seririyât-ı dâhiliye muavini	1.000		
Seririyât-ı hâriciye muavini	1.000		
Yekûn	38.300	90.600	
Teşrîh muallim muavini	1.000		
Bakteriyoloji muavini	1.000		
Yekûn	40.300	483.600	

Tablo 3 Şam Tıbbiyesi Muavinlerinin Maaşları³⁰²⁹ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 4..³⁰ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 4..

Mubassırın	Nefer	Şehrîsi	Senevîsi	İcmâli
Sermubassır	1	330		
Mubassır	4	200x4=800		
Hademe				
Serhademe	1	100		
Kapıcı	1	125		
Odacı	3	125x3=375		
Hademe	5	110x5=550		
Yekûn	12	1.440	17.280	17.280
Maaşât yekûn			605.040	605.040

Tablo 4. Şam Tıbbiyesi Mubassırın Maaşları³¹

³¹ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 4..

Masarıfât	Şehrîsi	Senevîsi	İcmâli
Hane icâresi		20.000	
Müteferrikası		6.000	
Hastahane masârıfı (tenvirât, sargı, sair masârıf-ı müteferrika)		6.000	
Eczâ-ı tıbbiye ve kimyeviye		15.000	
Hademe ve hastagân melbusâtı ve tâyinâtı		80.000	
Câmeşuyhane ve mahrukâtı		10.000	
İnşaat ve tamirat		10.000	
Tesisat		10.000	
Zuhûrât ve ihtiyat (seririyât hastahanesi yatak 100)		37.960	
Masârıfât yekûnu		194.960	800.000

Tablo 5 Şam Tıbbiyesinin Diğer Masrafları³²

³² BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 4..

Mektebi tıbbiye için devair-i belediye varidatından görünen meblağın mikdarını mübeyyin pusuladır						
Nev'-i masârîfât	Masârîfât-ı seneviye					İcmal
	Hademe maaş1 ve masârîf-1 daima	Müdür ve muallimîn maaşâtı			Yekûn	
Birinci sene	Nefer	Şehrî	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş
Hikmet muallimi	1	1.200		14.400	14.400	
Hikmet muallimi muavini	1	1.000		12.000	12.000	
Kimya muallimi	1	1.200		19.200	19.200	
Kimya muallimi muavini	1	1.000		12.000	12.000	
Tahlil-i kimyeviye muallimi	1	1.200		14.400	14.400	
Nebâtât ve hayvanât muallimi	1	1.200		14.400	14.400	
Nebâtât ve hayvanât muallim muavini	1	1.000		12.000	12.000	
Müdür	1	2.000		24.000	24.000	
Kâtip	1	1.000		12.000	12.000	
Hademe	2	300	7.200		7.200	
Nöbetçi	1	300	3.600		3.600	
Odacı	1	300	3.600		3.600	
Kimyahanede istimal edilecek havagazı	4.800				4.800	
Mefruşat ve derslane sıraları ve soba	12.500				12.500	
Kimyahane alât ve edevâtı	15.000				15.000	
Kimyahanede sarf edilecek mualecât ve mütenevvîa-ı levazımât	2.800				2.800	
Hikmet alât ve edevâtı	30.000				30.000	

Hane icarı	40.000			40.000	
Mahrakat, kırtasiye ve sair bazı levazımât-ı müteferrika	6.500			6.500	
	130.000	134.400		264.400	264.400
İkinci sene zammiyatı					
Fenn-i menâfiul azâ muallim muavini	1	1.600		19.200	19.200
Fenn-i menâfiul aza muallim muavini	1	1.000		12.000	12.000
Teşrih muallimi	1	2.500		20.000	20.000
Teşrih muallim muavini	1	1.000		12.000	12.000
İlm-i ensâc muallimi	1	1.200		14.400	14.400
Hademe	3	300	10.800		10.800
Kimyahanede havagazı	1.200			1.200	
Kimyahane alât ve edevât	15.000			15.000	
Kimyahane sarf edilecek mualecât kısmina	2.200			2.200	
Masârifât-ı dershane sıraları ve soba	11.000			11.000	
Masârif-ı müteferrika	2.200			2.200	
	42.400	87.600		130.000	130.000
	130.000	134.400		264.400	
Üçüncü sene zammiyatı					
Müfredât-ı tıb muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400
Emrâz-ı umumiye Muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400
Emrâz-ı dâhiliye muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400
Emrâz-ı hâriciye	1	1.200		14.400	14.400

muallimi maaşı						
		Nakl		57.600	57.600	394.400
		Nakl-i yekûn		57.600	57.600	394.400
Seririyât-ı dâhiliye muallimi maaşı	1	2.500		30.000	30.000	
Seririyât-ı dâhiliye muallimi muavini	1	1.000		12.000	12.000	
Seririyât-ı hâriciye muallim maaşı	1	2.500		30.000	30.000	
Seririyât-ı hâriciye muallim muavini	1	1.000		12.000	12.000	
Teşkil edilecek elli yataklık seririyâthane icârı	15.000			15.000		
Elli yatağın karyola ve yatakları ve elbise ve saire	25.000			25.000		
Elli yatağın masârif-i daimesi	200.000			200.000		
	240.000	141.600		381.600	381.600	
	176.400	222.000		394.400		
	413.400	363.600		776.000		
Dördüncü sene zammiyâtı						
Ameliyât-ı cerrâhiye muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400	14.400
	412.400	363.600		776.000		
	412.400	678.000		790.400		
Beşinci sene zammiyâtı						
Hıfzıssıhha muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400	
Fenn-i kibâle muallimi maaşı	1	1.600				
Tıb kanunu muallimi maaşı	1	1.200				
Mikrobiyoloji muallimi maaşı	1	1.600				
Hâfız-ı kütüb maaşı	1	400	4.800		4.800	
Hademe	3	300	10.800		10.800	

Odacı	1	300	3.600		3.600	
Ebniye tamirâtı	8.000				8.000	
Mefruşât	6.000				6.000	
Ebniye sigorta ücreti	2.000				2.000	
Tecarib-i kimyeviye, fisyolociye ve mikrobiyolojiye için hayvanât ve saire masârıfı	5.000				5.000	
Nebâtât bahçesi, bahçıvanlar ve maaşlarıyla masârıfı	12.000				12.000	
Alât ve edevâtın tecdidi ve masârıf-ı tamiriyesi	10.000				10.000	
Fennî ve sıhhi gazete ve kütüb-ü mütenevvia-ı cedide	5.000				5.000	
Hademeye elbise	5.000				5.000	
	72.200	67.200			139.400	139.400
	412.400	378.000			790.400	929.800
	484.600	445.200			929.800	
Mektebin birinci kısmı masârıf-ı inşaiyesi: 164.000						
Mektebin avlu ve bahçe duvarlarıyla nebâtât bahçesinin ihdası: 125.000						
Mektebin ikinci kısmı masârıf-ı inşaiyesi: 450.000						
Mektebin tenvîr ve teshîni için gaz borusu ve kalorifer ve su boruları: 70.000Tefriş ile dersaneler: 60.000						
Seririyât hastanesi masârıfâtı: 195.000						
Seririyât hastanesi masârıf-ı tenviriyesi: 25.000						

Tablo 6- Selanik Tıbbiyesi İçin Belediye Varidatından Ödenmesi Planlanan Meblağ³³

³³ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 8, 9.

Nev'-i masârifât			Masârifât-ı senevîye			İcmâl	Ebniye inşaatına karşı tasarrufât-ı seneviye
			Masârif-1 tesisiye	Masârif-1 dâime	Yekûn		
Birinci sene	Nefer	Şehrî	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	
Hikmet muallimi	1	1.200		14.400	14.400		
Hikmet muallimi muavini	1	1.000		12.000	12.000		
Kimya muallimi	1	1.200		19.200	19.200		
Kimya muallimi	1	1.000		12.000	12.000		
Tahlil-i kimyeviye muallimi	1	1.200		14.400	14.400		
Nebâtât ve hayvanât muallimi	1	1.200		14400	14.400		
Nebâtât ve hayvanât muallim muavini	1	1.000		12000	12.000		
Müdür	1	2.000	24.000		24.000		
Katib	1	1.000	12.000		12.000		
Hademe	2	600 (beheri ne 300)	7.200		7.200		
Kapıcı	1	300	3.600		3.600		
Odacı	1	300	3.600		3.600		
Kimyahanede istimal edilecek havagazı			4.800		4.800		
Mefruşât ve derthane sıraları ve soba			12.500		12.500		
Kimyahane alât ve edevâtı			15.000		15.000		
Kimyahanede sarf edilecek mualecât ve mütenevvia-ı levâzımât			2.800		2.800		
Hikmet alât ve edevâtı			30.000		30.000		
Hane icarı			40.000		40.000		
Mahrukât, kırtasiye ve sair bazı levâzımât-ı müteferrika			6.500		6.500		
			130.000	134.400	264.400	264.400	

İkinci sene zammiyatı							
Fenn-i menâfiul azâ muallim muavini	1	1.600		19.200	19.200		
Fenn-i menâfiul azâ muallim muavini	1	1.000		12.000	12.000		
Teşrih muallimi	1	2.500		20.000	20.000		
Teşrih muallim muavini	1	1.000		12.000	12.000		
İlm-i ensâc muallimi	1	1.200		14.400	14.400		
Hademe	3	300	10.800		10.800		
Kimyahaneye havagazı			1.200		1.200		
Kimyahaneye alât ve edevât			15.000		15.000		
Kimyahaneye sarf edilecek mualecât kısmına			2.200		2.200		
Masârîfât-ı derslane sıraları ve soba			11.000		11.000		
Masârîf-ı müteferrika			2.200		2.200		
			26.000	306.900	332.900	800.000	
Üçüncü Sene Zammiyatı							
Müfredât-ı tıb muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Emrâz-ı umumiye muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Emrâz-ı dâhiliye muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Emrâz-ı hâriciye muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Seririyât-ı dâhiliye muallim maaşı	1	2.500		30.000	30.000		

Seririyât-ı dâhiliye muallim muavini maaşı	1	1.000		12.000	12.000		
Seririyâtı hâriciye muallimi maaşı	1	2.500		30.000	30.000		
Seririyâtı hâriciye muallim muavini maaşı	1	1.000		12.000	12.000		
Teşkil edilecek elli yataklık seririyâthane icârı			15.000	15.000	15.000		
Elli yatağın karyola ve yatakları ve elbise ve saire			25.000		25.000		
Elli yatağın masârif-ı dâimesi beheri 4.000			200.000		200.000		
			25.000	356.600	356.600		
Masârif-ı dâime-i sâbika			306.900		306.900		
			25.000	663.500	688.500	800.000	11.500
							1.114.200
Dördüncü sene zammiyâtı							
Ameliyât-ı cerrâhiye muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Masârif-ı dâime-i sâbika				663.500	663.500		
				677.900	677.900	800.000	122.100
Beşinci sene zammiyâtı							
Hıfzassıhha muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Fenn-i kibâle muallimi maaşı	1	1.600		19.200	19.200		
Tıb kanunu muallimi maaşı	1	1.200		14.400	14.400		
Mikrobiyoloji muallimi maaşı	1	1.600		19.200	19.200		
Hafız-ı kütüb	1	400	4.800	4.800	4.800		

maaşı							
Hademe maaşı	3	900	10.800		10.800		
Odacı maaşı	1	300	3.600		3.600		
Ebniye tamirâtı			8.000		8.000		
Mefruşat			6.000		6.000		
Ebniye sigorta ücreti			2.000		2.000		
Tecârib-i kimyeviye, fizyolojiye ve mikrobiyolojiye için hayvanât ve sâire masrâfı			5.000		5.000		
Nebâtât bağçesi, bahçıvanlar maaşıyla masârıfı			12.000		12.000		
Alât ve edevât tecdîdi ve masârıf-ı tamiriyesi			10.000		10.000		
Fennî ve sıhî gazete ve kütüb-i mütenevviâ-ı cedide celbine			5.000		5.000		
Hademeye elbise			5.000		5.000		
				139.400	139.400		
Masârıf-ı dâime-i sâbika				677.900	677.900		
Tahsisat-ı inşaiye bilahare icârâtdan edilecek tasarrufla karşılaştırılacaktır				817.300	817.300	80.000	1.236.300

Tablo 7 Selanik Tıbbiyesi İçin Hesaplanan Tesis Masrafları ile Daimi Masraflar³⁴

³⁴ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 10.

	Bir defaya mahsus masârifât-ı inşâiye ve tesisiye	Hademe maaşı ve masârif-ı dâime	Müdür ve muallimin maaşâtı	Yekûn
Birinci sene	61.500	68.500	140.400	270.400
İkinci sene	315.000	16.400	87.600	419.000
Üçüncü sene	220.000	215.000	141.600	576.600
Dördüncü sene	580.000 (1.176.500)	(299.900)	14.400 (384.000)	594.400 (1.860.400)
Beşinci sene		72.200	67.200	139.400
	1.176.500	372.100	451.200	1.999.800
Dördüncü ve beşinci senelerde mektebin ve seririyâthanenin binası hitamı için türlü lazım gelen levâzımât		110.000		110.000
	1.176.500	262.100	451.200	1.889.800
Bir defaya mahsus alât ve edevât ve masârif-ı tefrişîye ve mektebin birinci ve ikinci kısım masârif-ı inşaiyesiyle ihdas olunacak nebâtât bahçelerin masârif tertibi	1.176.500			1.176.500
	1.176.500	262.100	450.200	713.300

Tablo 8 Selanik Tıbbiyesi İçin Gerekli Yıllık Maaş Ödemeleri ile Kuruluş
Aşamasında Bir Defaya Mahsus Gerekli Harcama Meblağı³⁵

³⁵ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 11.

	Osmanlı parası
	Aded
Müretteb resme göre inşa olunacak mekteb ebniyesinin masârıf-ı inşaiyesi	10.500
Elli yataklık seririyâthanenin inşaat masrafı	2.250
Mektebin etraf duvarları ve nebâtât bağçesi ve tesviye-i turabiye ve demir parmaklıklar ve havuz ve saire masrafı	1.250
Kütübhane camekanlarına ve celb olunacak kütüb-i mütenevvia esmanına	750
Hikmethane için celb olunacak alât ve edevât bedeli	500
Müzehane için celb olunacak alât ve edevât bedeli	500
Mikrobiyoloji için celb olunacak alât ve edevât bedeli	500
Kimyahane için celb olunacak alât ve edevât bedeli	1.200
Histoloji için celb olunacak alât ve edevât bedeli	650
Teşrihane için celb olunacak alât ve edevât bedeli	500
Havagazı borularıyla lağım ve paratoner ve kalorifer	700
Mefrûşât ve derslane sıraları ve saire masrafı	600
Mekteb inşa edilinceye değin istikra edilecek hane icârı	500
	20.000

*Tablo 9 - Selanik Tıbbiyesinin Kuruluşunda Gerekli Bazı Harcamalar*³⁶

³⁶ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 12.

Mekteb-i tıbbiye'nin masârif-i dâime-i seneviyesinin müfredâtı	Beherine şehri	Aded	Lira-ı Osmani
	Lira		Aded
	Aded		Senevî
Birinci sınıf muallimleri	25	3	900
İkinci sınıf muallimleri	16	4	768
Üçüncü sınıf muallimleri	12	11	1.584
Muavin	10	8	960
Müdüriyet maaşı	20		240
Katib maaşı	10		120
Hafız-ı kütüb maaşı	4		48
		Nefer	
Mubassir maaşı	4	2	96
Teşrihane hademesi	2,25	3	81
Kimyahane hademesi	2,25	1	81
Bakteriyolojihane hademesi	2,25	1	27
Fizyoloji ve histolojihane	2,25	1	27
Hikmethane ve müzehane	2,25	1	27
Kütübhane hademesi	2,25	1	27
Anfisiatrolar hademesi	2,25	1	27
Kapıcı	2,25	1	27
Kimyahane, mikrobiyoloji, teşrihane, fizyolojihane ve histolojihane'nin masârfi dâime-i seneviyesi			524
Elli yataklık seririyâthane'nin masârfi dâime-i seneviyesi			2.000
Masârfi müteferrika			60
Havagazı sarfıyatı			60
Mekteb binasının tamirât-ı seneviyesi			60
Teshin masrafı			120
Tenvirât ve şehriyânler masrafı			24
Masârfi fevkalade			100 3.014

Tablo 10 Selanik Tıbbiyesinin Öngörülen Senelik Daimi Harcamaları³⁷

³⁷ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 12.

Esâmî-i dürüs	Muallim	Muavin	Birinci sınıf Hafta/ saat	İkinci sınıf Hafta/ saat	Üçüncü sınıf Haftada saat	Dördüncü sınıf Haftada saat	Beşinci sınıf Haftada saat
Hikmet	1	1	5				
Kimya ve fenn-i ispençiyârî	1	1	3	3			
Nebâtât ve hayvanât	1	1	6				
Fizyoloji	1	1		3			
Teşrih	1	1	4	3	3		
Hıfzıssıhha	1						3
Müfredât-ı tıb	1				3		
Fenn-i kibâle Muavini kibâle olacaktır	1	1				3	
Emrâz-ı umumiye	1				3		
Emrâz-ı dâhiliye	1					3	3
İlm-i ensâc	1			3	3		
Emrâz-ı üzniye ve hançereviye				2	2	2	2
Emrâz-ı ayniye				2	2	2	2
Emrâz-ı cildiye				2	2	2	2
Yukarıdaki üçü – ameli							

olarak hastahane görülecektir							
Seririyât-ı dâhiliye	1	1		3	3	3	3
Seririyât-ı hâriciye	1	1		3	3	3	3
Amel-i tahlil-i kimyevi	1		3				
Amel-i mikrobiyoloji	1					3	
Amel-i teşrih			3	3	3		
Amel-i fیزیoloji				3			
Amel-i ilm-i ensâc					3		
Ameliyât-ı cerrâhiye	1					3	
Emrâz-ı hâriciye	1					3	
Tıb kanunu	1					3	
	18	8					

Tablo 11 Selanik Tıbbiyesinin Derslere Göre Öngörülen Kadrosu,³⁸

³⁸ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 12..

Nev'-i masârifât			Masârifât-ı seneviye							
			Bir defaya mahsus masârif-ı inşâiye ve tesisiye		Hademe maaşı ve masârif-ı dâime		Müdür ve muallimin maaşâtı		Yekûn	
Dördüncü sene	Nefer	Şehri	Kuruş	para	kuruş	para	Kuruş	para	kuruş	para
Ameliyât-ı cerrâhi muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Mektebin ikinci kısmı masârif-ı inşâiyesi			450.000						450.000	
Mektebin tenvir ve teshini için gaz borusu ve kalorifer ve su boruları			70.000						70.000	
Mektebin tefrişi ile dersanelerine			60.000						60.000	
Yekûn			580.000				14.400		594.400	
Maaşât ve masârifât-ı dâime-i sâbika					299.900		369.600		669.500	
Yekûn			580.000		299.900		384.000		1.263.900	
Dördüncü senede mektebin seririyâthanesinin binası hitâm bulacağı için tenzil icab eden					55.000				55.000	
Beşinci sene					244.900				1.208.900	
Hıfzıssıhha muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Fenn-i kibâle muallimi	1	1.600					19.200		19.200	
Tıb kanunu muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Mikrobiyoloji muallimi	1	1.600					19.200		19.200	

Hafız-ı kütüb maaşı	1	400			4.800				4.800	
Hademe	3	300			10.800				10.800	
Odacı	1	300			3.600				3.600	
Ebniye tamirâtı					8.000				8.000	
Mefrûşat					5.000				5.000	
Ebniye tamirâtı					3.000				3.000	
Tecarib-i kimyeviye, fisyolojiye ve mikrobiyolojiye için hayvânât ve saire masârif-i					5.000				5.000	
Nebâtât bağçesi bahçıvanlar maaşıyla masârif-i					12.000				12.000	
Alât ve edevâtın tecdidi ve masârif-i tamiriyesi					10.000				10.000	
Fennî ve sıhî gazete ve kütüb-i mütenevvia-yı cedide					5.000				5.000	
Hademeye elbise					5.000				5.000	
Yekûn					72.200		67.200		139.400	
Maaşât ve masârifât-ı dâime-i sâbıkâ					244.900		384.000		628.900	
Yekûn					317.100		451.200		768.300	

Tablo 12 Selanik Tıbbiyesinin Dördüncü ve Beşinci Sene Masraf Kalemleri³⁹

³⁹ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 13

Nev'-i masârfât			Masârfât-ı seneviye							
			Bir defaya mahsus masârf-ı inşaiye ve tesisiye		Hademe maaşı ve masârf-ı dâime		Müdür ve muallimin maâşâtı		Yekûn	
Birinci sene	Nefer	Şehri	kuruş	para	kuruş	para	kuruş	para	kuruş	para
Müdür	1	2.000					24.000		24.000	
Akaid-i diniyye muallimi	1	500					6.000		6.000	
Hikmet muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Hikmet muallim muavini	1	1.000					12.000		12.000	
Kimya muallimi	1	1.600					19.200		19.200	
Kimya muallim muavini	1	1.000					12.000		12.000	
Tahlil-i kimyeviye muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Nebâtât ve hayvanât muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Nebâtât ve hayvanât muallim muavini	1	1.000					12.000		12.000	
Kâtib	1	1.000			12.000				12.000	
Hademe	2	600			7.200				7.200	
Kapıcı	1	300			3.600				3.600	
Odacı	1	300			3.600				3.600	
Kimyahanede istimal edilecek havagazı					4.800				4.800	
Mefruşat ve dersane sıraları ve soba			16.500						16.500	
Kimyahane alat ve edevatı			15.000						15.000	

Kimyahanede sarf edilecek mualecât ve ona mütenevvi'levazımat			2.800				2.800	
Hikmet âlât ve edevâtı	30.000						30000	
Hâne icârı			40.000				40000	
Muhterikat, kırtasiye ve sair bazı masarîfat-ı müteferrika			6.500				6500	
Yekûn	61.500		68.500		14.400		270.400	
İkinci sene								
Fenn-i menâfiul azâ muallimi	1	1.600				19.200		19.200
Fenn-i menâfiul azâ muallim muavini	1	1.000				12.000		12.000
Teşrih muallimi	1	2.500				30.000		30.000
Teşrih muallim muavini	1	1.000				12.000		12.000
İlm-i ensâc muallimi	1	1.200				14.400		14.400
Hademe	3	300			10.800		10.800	
Kimyahaneye havagazı				1.200			1.200	
Kimyahaneye alat ve edevat	15.000						15.000	
Kimyahaneye sarf edilecek mualecât kısmına			2.200				2.200	
Mefruşat ve derşane sıraları ve soba	11.000						11.000	
Masârîf-ı müteferrika			2.200				2.200	
Mektebin birinci kısım masârîf-ı inşaiyesi	164.000						164.000	
Mektebin avlu ve bahçe uvarlarıyla nebâtât bahçesinin ihdası ve teferruatı	125.000						125.000	
Yekûn	315.000		16.400		87.600		419.000	
Birinci senenin maaş ve masâñfât-ı dâimesi								

Yekûn					68.500		14.400		208.900	
Üçüncü sene										
Müfredât-ı tıbbi muallim maaşı	1	1.200					14.400		14.400	
Emrâz-ı umumiye muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Emrâz-ı dâhiliye muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Emrâz-ı hâriciye muallimi	1	1.200					14.400		14.400	
Seririyât-ı dâhiliye muallimi	1	2.500					30.000		30.000	
Seririyât-ı dâhiliye muallim muavini	1	1.000					12.000		12.000	
Seririyât-ı hâriciye muallimi	1	2.500					30.000		30.000	
Seririyât-ı hâriciye muallim muavini	1	1.000					12.000		12.000	
Teşkil edilecek elli yataklık seririyâthane icarı					15.000				15.000	
Elli yatağın karyola ve yatakları ve elbise ve saire			25.000						25.000	
Seririyât hastahanesi masârif-ı inşaiyesi ve elli yatağın masârif-ı dâimesi			195.000		200.000				395.000	
Yekûn			220.000		210.000		141.600		576.600	
Maaşât ve masârifât-ı dâime-i sâbika			220.000		299.900		369.600		889.500	

Tablo 13- Selanik Tıbbiyesinin İlk Üç Senelik Masraf Kalemleri,⁴⁰⁴⁰ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 15..

	Taraf-ı devletten tayin ve tavzif buyurulacak müdür ve muallimînin maaşâtı	Ve ketebe ve hademe maaşâtıyla tenvirât ve teshinât ve mutfak ve icârât ve seririyât hastahanesine aid sarfıyât gibi devâir-i belediye vâridâtından tesviyesi iktizâ eden muhassesât-ı dâime	Ve her ikisinin yekûnu
1. Senede	140.400	68.500	208.900
2. Senede	228.000	84.900	312.900
3. Senede	369.600	299.900	669.500
4. Senede	384.000	244.900	628.900
Senede	451.200	317.100	768.300
5 senelik yekûn	1.573.200 kuruşa	1.015.300 kuruşa	2.578.500 ⁴¹ kuruşa balığ olacaktır
	Masârif-ı te'sisiye ve inşâiye		
1. Senede	61.500		
2. Senede	315.000		
3. Senede	220.000		
4. Senede	580.000		
Toplam	1.176.500 kuruşa resîde		

Tablo 14 Selanik Tıbbiyesinin Masrafları ve Üstlenecek Kurumlar⁴²

⁴¹ Yanlış toplanmıştır

⁴² BOA, TFR.IA, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 1..

	Kuruş			Kuruş	
Manastır vilayeti			Selanik vilayeti		
Merkez vilayet	10.000	2.500	Merkez vilayet	75.000	15.000
Kosova kazası	1.500		Karaferye	1.500	
Filyalorine kazası	2.500		Gevgili	2.000	500
Perlepe kazası	2.500	500	Ustrumça	2.000	500
Göriçe kazası	2.000	500	Vidine	1.000	500
Kozana kazası	1.500		Tikveş	1.500	
	20.000		Yenice	2.000	1.000
			Siroz	10.000	2.500
			Cum'a-ı Bâlâ	15.000	500
	İcmâl		Drama	7.500	2.500
Selanik vilayeti	113.000		Kavala	7.500	650
Kosova vilayeti	30.000		Sarışaban	1.500	500
Manastır vilayeti	20.000			113.000	26.000
	163.000		Kosova vilayeti		
	26.000		Üsküb kazası	10.000	2.500
	7.500		İştib kazası	2.500	
	200.000		Köprülü Kazası	2.500	500

			Komanova kazası	3.000	2.000
			Koçana kazası	1.500	
			Piriştine kazası	2.000	500
			Mitroviçe kazası	1.000	500
			Yeni Pazar Kazası	1.500	500
			Taşlıca kazası	1.500	
			Prizren kazası	2.000	500
			Kalkandelen kazası	1.500	500
				30.000	7.500

Tablo 15 Vilayetlerin Üstleneceği Masrafın Ayrıntısı⁴³

⁴³ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 14.

Masarıfât-ı seneviye	Bir defaya mahsus masârîf-ı inşâiye ve tesisiye	Hademe maaşî ve masârîf-ı dâime	Müdür ve muallimîn maâşâtı	Yekûn
				Kuruş
Dört seneliği	1.176.500	299.900	384.000	1.860.400
Dördüncü senede mektebin ve seririyâthanenin binası hitam bulacağından icârın tenzili icab eden		55.000		55.000
	1.176.500	244.900	384.000	1.805.400
Bir defaya mahsus kimya alât ve edevât ve masârîf-ı tefrişîye ve mektebin birinci ve ikinci kısım masârîf-ı inşâiye ve ihdas olunacak nebatat bağçelerin masârîfî tenzili	1.176.500			1.176.500
		244.900	384.000	628.900
Beşinci sene		72.200	67.200	139.400
		317.100	451.200	768.300

Tablo 16 Selanik Tıbbiyesinin Toplam Masrafı⁴⁴

⁴⁴ BOA, TFR.I.A, 30/2963, 10 Rebiülahir 1324 [3 Haziran 1906], Leff. 17.